

РОЗВИТОК ФОРМ ІНТЕГРАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ПЛОДІВ І ЯГІД, ЇХ ПРОМИСЛОВОЇ ПЕРЕРОБКИ, ЗБЕРІГАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ТА КООПЕРУВАННЯ САДІВНИЦЬКИХ ФЕРМ

А.П.Бурляй

Інститут садівництва УААН

Постановка проблеми. Сфери агробізнесу є продуктом прогресу суспільного поділу праці і являють собою взаємопов'язаний ланцюжок руху сільськогосподарської продукції від виробника до кінцевого споживача. Виділяють такі основні складові агробізнесу: сільськогосподарське виробництво, агросервісна сфера, постачальницький сектор та сектор переробки і маркетингу продукції.

Вітчизняні виробники сільськогосподарської продукції звикли до діяльності, пов'язаної лише зі сферою виробництва сировини. Такий стереотип склався в умовах державної адміністративно-командної системи, коли державні підприємства постачали сільському господарству засоби виробництва, здійснювали його обслуговування та закуповували у виробника продукцію для подальшої її переробки і продажу споживачам готових товарів за директивно встановленими цінами, які певною мірою забезпечували відтворювальний процес в сільському господарстві.

Проте, при переході до ринкового господарювання склалися несприятливі умови для функціонування сільськогосподарського виробництва, що спричинило також негативний вплив і на інші сфери АПК: менша кількість продукції надходить на переробку, менше користуються послугами агросервісних організацій, виробничі потужності підприємств АПК повністю не використовуються, скорочуються робочі місця, зростає собівартість виробленої продукції та зменшується ефективність виробництва.

Ці процеси об'єктивно спонукають учасників різних сфер агробізнесу до пошуку форм інтеграції сільськогосподарського виробництва, зберігання, переробки, реалізації продукції з тим, щоб усунути протиріччя між економічними інтересами і забезпечити сприятливі

умови для відтворення виробництва в усіх ланках, що складають вертикальний ланцюжок агропромислових підкомплексів [2].

Аналіз останніх досліджень. В даний час в Україні ще не сформувалася загальноприйнята науково обґрунтована концепція розвитку форм агропромислової інтеграції в АПК і, зокрема, в галузі садівництва. Внаслідок приватизації створюються принципово нові організаційні структури на основі приватної власності, які вимагають детального вивчення. Дослідженням проблем розвитку інтеграційних процесів в АПК і в садівництві займаються провідні вітчизняні вчені Саблук П.Т., Малік М.Й., Месель-Веселяк В.Я., Шестопаль О.М., Шумейко А.І., Єрмаков О.Ю. та інші.

Результати досліджень. Отже, основу сучасної економічної політики агропромислового комплексу становить агропромислова інтеграція. Метою інтеграції є поєднання економічних інтересів сільськогосподарських товаровиробників та підприємств промислової переробки сільськогосподарської сировини для досягнення високого кінцевого результату.

На думку сучасних науковців, агропромислова інтеграція являє собою процес синтезу сільського господарства і промисловості, економічну передумову якого становить безперервність науково-технічного прогресу, що ґрунтується на сукупності виробничих взаємовідносин і по-різному проявляється й удосконалюється протягом усього розвитку суспільного виробництва [1].

Винятково важливе значення агропромислової інтеграції має для галузі садівництва, оскільки плодюча продукція швидко псується, недостатньо транспортабельна, а тому повинна бути або ж негайно реалізована у свіжому вигляді, або ж відправлена на промислову переробку чи тривале зберігання. Крім цього, як зазначалось вище, дана галузь є надто капіталомісткою і тому для її ефективного ведення потрібні значні кошти, що, як правило, недоступно для сучасних товаровиробників і спонукає їх до інтеграційних процесів.

Отже, агропромислова інтеграція щодо галузі садівництва — це поєднання в єдиному технологічному циклі виробництва плодів і ягід, їх товарної обробки, зберігання і промислової обробки.

На різкий спад агропромислового виробництва істотно вплинуло ослаблення, а нерідко й повний розрив інтеграційно-економічних зв'яз-

ків між виробниками сільськогосподарської сировини та її переробниками. Негативного характеру набули монопольні позиції переробних підприємств, які, прагнучи забезпечити свою фінансову стабільність, з початком ринкових перетворень вдалися до застосування низьких цін на сільськогосподарську сировину (частка виробників у роздрібній ціні садівницької продукції часто не перевищує 25-30%). В результаті аграрні підприємства втратили належні мотиви й матеріальні стимули до виробництва необхідної сільськогосподарської продукції. Це призвело до значного зниження обсягів виробництва продовольчих товарів переробними підприємствами, до зменшення місткості внутрішнього продовольчого ринку і зниження рівня продовольчої безпеки держави.

Досвід розвинених країн світу (США, Канада, Франція та ін.) говорить про інтенсивний розвиток інтеграції в галузі садівництва в них. Високий рівень споживання плодів і ягід на душу населення в цих країнах значною мірою визначається регіональною структурою їх використання, оптимальним співвідношенням між свіжою продукцією та продуктами її промислової переробки, а породно-сортовий склад насаджень в умовах агропромислової інтеграції найповніше формується відповідно до цільового призначення продукції. Цьому сприяє раціональне розміщення об'єктів плодопереробної промисловості та плодосховищ у місцях виробництва садівницької продукції [4].

За останній час в нашій країні вже напрацьовано певний досвід роботи інтегрованих господарських структур. Проведені дослідження дозволяють виділити існуючі та перспективні форми агропромислової інтеграції в галузі садівництва.

Створення агропромислових підприємств. В агропромислому підприємстві поєднуються всі стадії економічного циклу: виробництво, зберігання, переробка та реалізація плодоягідної продукції. Економічна ефективність садівництва значною мірою залежить від наявності в господарстві плодосховищ, холодильних та переробних потужностей. Це дозволяє знизити втрати продукції, зберегти її якість і, як наслідок, збільшити прибуток. Та проведені дослідження в регіоні західного Лісостепу говорять про край незадовільне становище із забезпеченням садівницьких ферм потужностями із

Вісник аграрної науки Причорномор'я,
Випуск 2, т.2, 2004

переробки та зберігання плодів і ягід. Для зберігання, як правило, використовуються непристосовані для цього підвальні та складські приміщення, а переробні потужності взагалі відсутні.

Створення невеликих сучасних переробних цехів, підрозділів у садівницьких господарствах. Оскільки виробництво, рівень забезпечення споживчого ринку плодоягідною продукцією, її асортимент порівняно з іншими країнами світу в даний час є на досить низькому рівні, то важливе значення для поєднання виробництва плодів і ягід із переробкою і зберіганням належить створенню переробних підприємств малої потужності. Особливу роль їх створення має для садівницьких підприємств невеликих розмірів і, зокрема, для фермерських садівницьких господарств.

Створення різних асоціацій садівничих господарств на рівні регіону. Члени асоціацій об'єднуються на добровільних умовах для вирішення спільної мети — одержання максимальних прибутків від реалізації кінцевого продукту та для реалізації різноманітних спільних проектів.

Асоціації координують господарську діяльність учасників на взаємовигідній основі, координують розробку основних напрямків економічного і соціального розвитку асоціації і її учасників. Напрямки діяльності асоціації можуть бути різноманітними: виробничо-консультативного та юридично-консультативного характеру, матеріально-технічного та маркетингового забезпечення, допомога в реалізації продукції тощо.

Щодо садівницьких фермерських господарств, то в регіоні західного Лісостепу вони об'єднуються в наступні асоціації — “Асоціація фермерів та землевласників України”, “Асоціація фермерів-садоводів”, “Асоціація розвитку інтенсивного садівництва Вінничини”, а також неабияка роль у підвищенні ефективності їх функціонування належить центрам підтримки та розвитку фермерства.

Створення взаємозв'язків між садівницькими фермами та переробними заводами. В умовах здійснення аграрної реформи в Україні виключно важливим є питання пошуку ефективних форм інтеграції сільськогосподарських товаровиробників та переробних підприємств з метою кращого використання сільськогосподарської сировини та наявних виробничих потужностей, збільшення

виробництва готової продукції, зміцнення ринку продовольства. Досвід переконує, що коли аграрне виробництво буде технологічно і організаційно пов'язане з результатами реалізації кінцевої продукції споживання, у такому випадку учасники процесів виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки, зберігання і реалізації будуть поставлені в однакову залежність один від одного [3].

Нині переробні підприємства шукають найбільш вигідних поставальників сировини, а останні, у свою чергу, прагнуть поставляти власну продукцію тим підприємствам, які забезпечують кращі економічні умови.

Кооперація садівницьких ферм. Відповідно до Закону України "Про сільськогосподарську кооперацію" сільськогосподарський обслуговуючий кооператив являє собою підприємство, що створене для обслуговування переважно членів кооперативу на засадах взаємодопомоги та економічного співробітництва. Обслуговуючі кооперативи створюються для надання сільськогосподарським товаровиробникам послуг, пов'язаних з виконанням їх основної функції — виробництва сільськогосподарської продукції. Такими послугами можуть бути заготівля і реалізація продукції, її переробка, матеріально-технічне постачання, технологічні та обліково-аудиторські послуги, утримання виробничої інфраструктури тощо. Обслуговуючі кооперативи не ставлять на меті отримання прибутку, оскільки їх клієнтами є їх власники.

Економічний механізм між партнерами як вертикальної, так і горизонтальної агропромислової інтеграції в садівництві має формуватися на основі ціни виробництва, тобто з урахуванням нормативних витрат і однакового для інтегруючих структур коефіцієнту прибутковості. У такому разі усувається монополізм з боку партнерів, і їх зусилля спрямовуються на одержання високого ефекту від спільної діяльності [5].

Висновки. Отже, проведені дослідження свідчать про високу ефективність агропромислової інтеграції в садівництві та дозволяють виділити певні існуючі та перспективні її форми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексійчук В.М., Амбросов В.Я., Артикульний Л.О., Федієнко П.М. та ін. Реформування та розвиток підприємств агропромислового виробництва (посібник **Вісник аграрної науки Причорномор'я**, Випуск 2, т.2, 2004

у питаннях і відповідях) / За ред. П.Т.Саблука. – К.: ДОД ІАЕ УААН, 1999. – 532 с.

2. Валентинов В.Л. Вертикальна координація як фактор розвитку міжгалузевих відносин в АПК // Економіка АПК. – 2003. – №6. – С.26-30.

3. Панасик Б. Економічна політика з'єднання галузей АПК // Економіка України. – 2001. – №5. – С.59-67.

4. Шестопаль О.М., Єрмаков О.Ю., Баюра Д.О. Агропромислова інтеграція у садівництві в умовах формування ринкових відносин // Садівництво. Інститут садівництва УААН. Міжвідомчий тематичний науковий збірник № 44. К., 1995, С.95 -102.

5. Шестопаль О.М. Особливості приватизації плодючих насаджень і організації їх продуктивного використання // Сад, виноград і вино України. – 2002. – №11-12. – С.6-8.

УДК 332.631:1

СТРУКТУРНИЙ ФАКТОР ЗБЕРЕЖЕННЯ Й ПІДВИЩЕННЯ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ

Н.І.В'юн, кандидат економічних наук, доцент

О.М.Політуха, аспірант

НаУКМА МДГУ ім. П.Могили, м.Миколаїв

Необхідною умовою забезпечення сталого розвитку в сільському господарстві та гарантування продовольчої безпеки в Україні сьогодні є відновлення й збереження природної основи родючості ґрунтів — їх біохімічного складу і, в першу чергу, вмісту гумусу, що значною мірою є незамінною для стабілізації й підвищення врожайності сільгосподарств та не може бути компенсована жодним штучним способом. Наведені міркування обумовлюють актуальність теми нашого дослідження.

Природна родючість ґрунтів залежить від складного комплексу чинників її збереження й підвищення. Нами розглянуто кілька з них, виділені за ознакою їх безпосереднього відношення до структури сільського господарства та узагальнені як “структурний фактор”. Його основними складовими виступають структура сівозмін та співвідношення рослинницької й тваринницької галузей. Структурний фактор має також організаційно-економічну специфіку, по-